

**Podręcznik
dla parlamentarzystów**

Parlamenty zjednoczone
w zwalczaniu przemocy domowej
wobec kobiet

KANCELARIA SEJMU
Biuro Spraw Międzynarodowych

Tłumaczenie *Maria Chmielewska-Szlajfer*

Opracowanie tekstu *Albert Pol*

Redakcja *Andrzej Rudnicki*

© Copyright by Kancelaria Sejmu
Warszawa 2007

ISBN 978-83-7059-844-0

Opracowanie, druk i oprawa: Wydawnictwo Sejmowe

Sekretariat Komisji ds. Równych Szans dla Mężczyzn i Kobiet

Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33 (0) 3 88 41 35 17
Fax: +33 (0) 3 90 21 56 52
e-mail: pace.combatviolence@coe.int
<http://assembly.coe.int>

Spis treści

Przedmowa do wydania polskiego	5
Rada Europy	7
Słowo od Przewodniczącego Zgromadzenia Parlamentarnego	9
Zarys ogólny	11
Wytyczne	15
Pytania i odpowiedzi	21
Dobre praktyki — kilka przykładów konkretnych inicjatyw parlamentarnych	25
Wybrana bibliografia prac Rady Europy na temat zwalczania przemocy wobec kobiet	31

— |

| —

— |

| —

Przedmowa do wydania polskiego

Szanowni Państwo!

Oddajemy Państwu do rąk publikację przygotowaną przez Radę Europy pt. „Parlamenty zjednoczone w zwalczaniu przemocy domowej wobec kobiet. Podręcznik dla parlamentarzystów”.

Problem przemocy wobec kobiet jest niestety nadal obecny w naszym życiu społecznym. Kobiety, chociaż w sferze prawa są równe mężczyznom, w życiu codziennym, jako osoby od nich słabsze fizycznie, stają się nierzadko ofiarami najokrutniejszej formy przemocy — przemocy domowej. Mimo, iż liczba kobiet deklarujących, że doświadczyły przemocy domowej maleje (wg badań CBOS w 1996 r. — 17%, w 2002 r. — 12%¹), to dane te nie powinny jednak napawać optymizmem — wiele kobiet ukrywa bowiem to, iż są bite w domu, uważając to za „wewnętrzną sprawę rodziny”. Niepokojący jest także fakt, iż procent kobiet deklarujących, że zna osobiście lub spotyka kobiety bite przez mężów, to aż 51% w 1996 r. i 42% w 2002 r.² O tym, że problem przemocy domowej wcale nie jest marginalny, świadczy także spora liczba organizacji pozarządowych udzielających informacji i porad kobietom ofiarom oraz projektów i kampanii społecznych, mających na celu ograniczenie skali tego zjawiska.

Chociaż prawa kobiet, w tym zakaz stosowania wobec nich przemocy, są przewidziane — wprost lub pośrednio — w wielu dokumentach zarówno międzynarodowych (np. europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r.³, deklaracja Zgromadzenia Ogólnego ONZ o eliminacji

¹ *Przemoc w rodzinie — fakty i opinie. Komunikat z badań*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa marzec 2002.

² *Ibidem*.

³ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 i 285).

przemocy wobec kobiet z 1993 r.⁴, czy też rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie eliminacji przemocy domowej wobec kobiet z 2003 r.⁵), jak i krajowych (np. Konstytucja RP⁶ oraz polski Kodeks karny⁷ w rozdziale „Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece”), to w kwestii dojścia do pełnego i rzeczywistego przestrzegania tych praw pozostało jeszcze wiele do zrobienia. Celem niniejszej publikacji jest właśnie wskazanie nam — parlamentarzystom możliwości podjęcia konkretnych działań zmierzających docelowo do zlikwidowania tego problemu, a doraźnie przynajmniej do jego znacznego ograniczenia.

Publikacja ta jest efektem współpracy Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy z wieloma instytucjami, państwami członkowskimi Rady Europy, państwami obserwatorami, regionalnymi i międzynarodowymi zgromadzeniami parlamentarnymi, zwłaszcza z Radą Nordycką i Unią Międzyparlamentarną, a także z Parlamentem Europejskim. Współpraca ta ma miejsce w ramach kampanii Rady Europy na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej (2006–2008). O rozpoczęciu tej kampanii zdecydowano na Trzecim Szczycie Głów Państw i Rządów Rady Europy, który odbył się w Warszawie w maju 2005 r. Tym bardziej więc my, polscy parlamentarzyści, powinniśmy się czuć zobowiązanymi do podejmowania działań w tej trudnej materii.

dr Karol Karski

*przewodniczący Delegacji Parlamentarnej RP
do Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy*

*wiceprzewodniczący
Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy*

⁴ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 20 grudnia 1993 r. — deklaracja o eliminacji przemocy wobec kobiet (A/RES/48/104).

⁵ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ w sprawie eliminacji przemocy domowej wobec kobiet z dnia 22 grudnia 2003 r. (A/RES/58/147).

⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. — Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

Rada Europy (www.coe.int)

Rada Europy, utworzona w 1949 r., jest najstarszą organizacją polityczną na kontynencie. Skupia ona 47 państw reprezentujących ponad 800 milionów Europejczyków, a pięciu państwom (Japonii, Kanadzie, Meksykowi, Stanom Zjednoczonym Ameryki i Stolicy Apostolskiej) został przyznany status obserwatora.

Główne cele organizacji to:

- ▶ ochrona praw człowieka, demokracji parlamentarnej i rządów prawa we wszystkich państwach członkowskich;
- ▶ osiągnięcie ogólnoeuropejskich porozumień, mających na celu ujednoczenie praktyki społecznej i prawnej państw członkowskich;
- ▶ upowszechnianie świadomości tożsamości europejskiej, opartej na wspólnych wartościach i obecnej w różnych kulturach.

Przystąpienie do Rady w listopadzie 1990 r. 21 krajów Europy środkowej i wschodniej nadało Radzie Europy prawdziwie ogólnoeuropejski wymiar. Odtąd jej głównym zadaniem stało się działanie w charakterze politycznej ostoji i organu nadzorującego europejskie demokracje postkomunistyczne, pomagającego im w równoczesnym przeprowadzeniu i utrwaleniu reform gospodarczych jak również politycznych, prawnych i konstytucyjnych oraz przekazującego im wiedzę specjalistyczną w takich dziedzinach jak prawa człowieka, demokracja lokalna, edukacja, kultura i środowisko.

Rada Europy ma swą stałą siedzibę w Strasburgu (Francja). Zgodnie ze Statutem Rady, jej organami są: Komitet Ministrów, złożony z ministrów spraw zagranicznych państw członkowskich, oraz Zgromadzenie Parlamentarne składające się z delegacji parlamentów narodowych.

Sześćset trzydzieści kobiet i mężczyzn, tworzących Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy (<http://assembly.coe.int>), spotyka się cztery razy do roku, aby

omówić bieżące zagadnienia, żądać podjęcia określonych działań przez rządy europejskie oraz przyjąć wyjaśnienia z ich strony. Zabierają oni głos na dowolny temat w imieniu 800 milionów Europejczyków, których reprezentują, a rządy europejskie — reprezentowane w Radzie Europy przez Komitet Ministrów — mają obowiązek udzielenia im odpowiedzi. Parlamentarzyści ci są „demokratycznym sumieniem” wielkiej Europy.

Słowo od Przewodniczącego Zgromadzenia Parlamentarnego

Przemoc domowa wobec kobiet stanowi poważny zamach na godność człowieka. Uniemożliwia ona korzystanie przez kobiety z praw podstawowych, zagwarantowanych w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i innych stosownych dokumentach międzynarodowych przyjętych przez Radę Europy i Narody Zjednoczone. Ten zamach na godność ludzką dokonywany jest w Europie w zaciszu domów rodzinnych, często przy całkowitej obojętności otoczenia. Problem ten dotyczy nas wszystkich, niezależnie od tego, czy jesteśmy przedstawicielami kraju, regionu czy społeczności lokalnej, czy też zwykłymi obywatelami. Dlatego naszym indywidualnym i zbiorowym obowiązkiem jest przerwać milczenie w tej sprawie i wystąpić w obronie wartości wyznawanych przez Radę Europy, która jest organizacją praw człowieka w pełnym tego słowa znaczeniu.

Przemoc domowa wobec kobiet jest wynikiem sytuacji, w której kobiety mają mniej władzy niż mężczyźni, co prowadzi do poważnego dyskryminowania kobiet i dziewcząt zarówno w społeczności, jak i w rodzinie. Problem ten narasta w Europie, a jego skutki są odczuwane we wszystkich państwach członkowskich Rady Europy. Chociaż dostępne dane statystyczne dotyczą jedynie udowodnionych przypadków przemocy domowej, to i tak są one niepokojące. Potwierdzają one fakt, że przemoc domowa wobec kobiet, czy to fizyczna, seksualna, psychiczna czy wynikająca z zależności ekonomicznej, nie zna granic geograficznych, ani limitów wieku czy pochodzenia etnicznego, oraz że wywiera wpływ na każdy typ stosunków rodzinnych i każde środowisko społeczne.

Parlamentarzyści mogą tu odegrać decydującą rolę, uchwalając akty prawne uznające przemoc domową za poważny i nie do zaakceptowania zamach na ludzką godność, wprowadzające sankcje karne za to przestępstwo oraz zapewniające ochronę jednostek najbardziej narażonych na jego skutki, nawet w sfe-

rze życia prywatnego, zwiększające prawa ofiar i wspierające działania prewencyjne oraz politykę podnoszenia świadomości społecznej, po to by ostatecznie zmienić nastawienie społeczeństwa do problemu.

Z powyższych powodów Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, we współpracy z parlamentami państw członkowskich oraz państw mających status obserwatora, a także regionalnymi i międzynarodowymi zgromadzeniami parlamentarnymi (w szczególności z Parlamentem Europejskim, Radą Nordycką i Unią Międzyparlamentarną), podjęło realizację projektu pod nazwą „Parlamenty zjednoczone w zwalczaniu przemocy domowej wobec kobiet”. Projekt ten zakłada włączenie parlamentów w kampanię Rady Europy na rzecz zwalczania przemocy wobec kobiet, z przemocą domową łącznie (2006–2008), zgodnie z decyzjami podjętymi podczas trzeciego szczytu szefów państw i rządów Rady Europy w maju 2005 r. w Warszawie.

Niniejszy podręcznik stanowi praktyczne narzędzie dla parlamentarzystów. Przedstawia on praktyczne pomysły do wykorzystania przez wybranych przedstawicieli, którzy pragną wesprzeć kampanię i pomóc w walce z plagą przemocy domowej wobec kobiet. Obejmuje on zarys ogólny problemu, pytania i odpowiedzi, dobre praktyki do zastosowania przez parlamenty oraz wybraną bibliografię prac Rady Europy na ten temat.

Przerwijmy milczenie w naszych parlamentach i podejmijmy zdecydowaną walkę z przemocą domową wobec kobiet.

René van der Linden

przewodniczący Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy

Zarys ogólny

Przemoc wobec kobiet — definicja⁸

Pojęcie „przemocy wobec kobiet” odnosi się do wszelkich aktów przemocy z powodu płci, które powodują lub mogą przynieść kobiecie szkodę albo cierpienie fizyczne, seksualne lub psychiczne. Pojęcie to obejmuje groźbę popełnienia takiego czynu, użycie przymusu i arbitralne pozbawienie wolności, mające miejsce tak w życiu publicznym, jak i w życiu prywatnym.

Definicja ta odnosi się m.in. do przemocy w rodzinie lub wśród osób mieszkających razem, włącznie z agresją fizyczną i psychiczną, znęcaniem się emocjonalnym i psychicznym, przypadkami zgwałceń i wykorzystywania seksualnego, kazirodztwem, zgwałceniem przez małżonka lub stałego albo okazjonalnego partnera lub przez konkubenta, przestępstwa popełnione w imię „honoru”, okaleczanie genitaliów i inne tradycyjne praktyki krzywdzące kobiety, jak na przykład wymuszone małżeństwo.

Przemoc domowa stanowi zamach na godność człowieka

Na szczeblu międzynarodowym uznaje się, że przemoc wobec kobiet, z przemocą domową włącznie, stanowi zamach na ludzką godność. Ten ogólnostawowy problem był omawiany na wielu konferencjach międzynarodowych i w różnych międzynarodowych dokumentach (Światowa Konferencja ws. Praw Człowieka w Wiedniu w 1993 r.; Deklaracja na rzecz Eliminacji Przemocy wobec Kobiet, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993 r.; Czwarta Światowa Konferencja ws. Kobiet w Pekinie w 1995 r.), co doprowadziło m.in. do powołania specjalnego sprawozdawcy

⁸ Źródło: Zalecenie Rec(2002)5 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie ochrony kobiet przed przemocą.

Narodów Zjednoczonych ds. przemocy wobec kobiet, jej przyczyn i konsekwencji. W Międzynarodowym Dniu Przeciw Przemocy Wobec Kobiet obecna specjalna sprawozdawczyni pani Yakin Ertürk oświadczyła, że, mimo dziesiątek lat wysiłków na rzecz wyeliminowania przemocy wobec kobiet, ciągle stanowi ona „być może najbardziej rozpowszechnioną formę pogwałcenia praw człowieka”.

Od wielu lat również i Rada Europy pracuje nad różnymi aspektami tego problemu z punktu widzenia praw człowieka. W dniu 30 kwietnia 2002 r. Komitet Ministrów uchwalił Zalecenie Rec(2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą, które wyznacza ramy globalnego podejścia do tego problemu.

Przemoc domowa — skala problemu w Europie

Począwszy od 1995 r., coraz większa liczba państw członkowskich prowadzi na szeroką skalę przegląd, mający na celu zmierzenie zasięgu przemocy wobec kobiet. Dane statystyczne dotyczące tego zjawiska (odsetek kobiet w całej populacji, które doświadczyły aktów przemocy) różnią się zależnie od zastosowanej metody, lecz ogólna analiza wskazuje, że jedna piąta do jednej czwartej wszystkich kobiet w badanych krajach doświadczyła przynajmniej raz w swym dorosłym życiu przemocy fizycznej, i że więcej niż jedna dziesiąta doznała przemocy seksualnej połączonej z użyciem siły. Sprawcami byli na ogół mężczyźni z ich najbliższego otoczenia — najczęściej partnerzy i eks-partnerzy. Znaczna liczba kobiet pada ofiarą przemocy domowej — powtarzających się przypadków przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej, co może powodować, i powoduje strach, cierpienie i, bardzo często, uszczerbek na ich zdrowiu. Z badań aktualnie prowadzonych w kilku krajach wynika, że od 12% do 15% wszystkich kobiet doznało przemocy domowej po ukończeniu 16 lat. Liczby dotyczące napaści fizycznych i seksualnych dokonywanych przez byłych partnerów, z którymi ofiary już nie mieszkają, są znacznie wyższe — co pokazuje, że niebezpieczeństwo nadal istnieje, nawet w sytuacji gdy kobieta zakończyła pełen przemocy związek⁹. Niestety, dane te nie odzwierciedlają całej prawdy o przemocy domowej wobec kobiet, a zaledwie wierzchołek góry lodowej.

⁹ Źródło: Dr Carol Hagemann-White, CDEG (2006) 3, Combating Violence against Women; Stocktaking Study on the Measures and Actions Taken in Council of Europe Member States, Strasbourg: University of Osnabrück, Germany, Directorate General of Human Rights, 2006, s. 9–10.

Zwalczanie przemocy wobec kobiet — faktyczny obowiązek państw

Wszystkie państwa członkowskie Rady Europy ratyfikowały Konwencję ONZ ws. Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet. W swoim zaleceniu ogólnym nr 12 w sprawie przemocy wobec kobiet (z 6 marca 1989 r.), Komitet ds. Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet, który kontroluje przestrzeganie postanowień Konwencji, odnotował, że państwa strony zobowiązane są do działania na rzecz ochrony kobiet przed wszelkiego rodzaju przemocą, do jakiej dochodzi w rodzinie.

W zaleceniu ogólnym nr 19 z 29 stycznia 1992 r. Komitet dodatkowo podkreślił, że: „Na mocy ogólnego prawa międzynarodowego i konkretnych paktów dotyczących praw człowieka, państwa mogą odpowiadać również za czyny osób prywatnych, jeżeli państwa te nie działają z należytą starannością, aby zapobiec pogwałceniu praw lub przeprowadzić śledztwo i ukarać sprawców, i zapewnić zadośćuczynienie.” W związku z tym Komitet zalecił, by „państwa strony podjęły stosowne i skuteczne środki w celu wyeliminowania wszelkich form przemocy z powodu płci, której dopuszczają się zarówno funkcjonariusze publiczni, jak też osoby prywatne”.

Europejski Trybunał Praw Człowieka stale przypomina państwom członkowskim Rady Europy, że Europejska Konwencja Praw Człowieka nakazuje im uchwalanie i wprowadzenie w życie aktów prawnych w celu zapewnienia przestrzegania praw wymienionych w tekście Konwencji m.in. poprzez użycie „środków mających zapewnić poszanowanie życia prywatnego nawet w sferze wzajemnych stosunków pomiędzy jednostkami”¹⁰.

Wreszcie, w deklaracji przyjętej podczas Trzeciej Konferencji Rady Europy w sprawie Równości Kobiet i Mężczyzn (Rzym, 21–22 października 1993 r.) stwierdza się, że „odpowiedzialność państw wchodzi w grę w odniesieniu do aktów przemocy dokonanych przez funkcjonariuszy publicznych, jak również w odniesieniu do prywatnych aktów przemocy, o ile państwo nie podejmuje z należytą starannością działań na rzecz zapobieżenia pogwałceniu praw lub przeprowadzenia śledztwa w sprawie aktów przemocy, na rzecz ukarania sprawców oraz zapewnienia wsparcia ofiarom”.

¹⁰ Źródło: ETPC, sprawa *X i Y przeciw Holandii*, nr 8978/80, wyrok z 26 marca 1985, i ETPC, sprawa *M.C. przeciw Bułgarii*, nr 39272/98, wyrok z 4 grudnia 2003.

Przemoc domowa — koszty społeczne

Przemoc z powodu płci ma wpływ nie tylko na jej bezpośrednie ofiary, lecz także na całą społeczność. Wysokie koszty przemocy wobec kobiet są poważnym ciężarem dla społeczeństwa, rządów, jednostek, organizacji i firm — dlatego przemoc przestała być wyłącznie prywatną sprawą, a stała się problemem społecznym i publicznym, wymagającym pilnego rozwiązania.

Niektóre państwa członkowskie Rady Europy dokonały już szacunku tych kosztów. Większa część ich badań koncentruje się na przemocy domowej wobec kobiet — przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej stosowanej przez mężczyzn, której ofiarami są kobiety. Jej koszty ponoszone są w wielu dziedzinach: służbie zdrowia, pomocy społecznej, gospodarce, policji, sądownictwie karnym i cywilnym oraz w gospodarce mieszkaniowej. Stosowne badania bardzo się różnią, jeżeli chodzi o zastosowaną metodę i ich zakres, przez co trudno jest wyciągnąć z nich bardziej ogólne wnioski. Gdy mówimy o wielkości średniej, kwota 40 euro wydaje się najbardziej prawdopodobnym szacunkiem rocznego kosztu *per capita*. Innymi słowy, kraj o 10 milionach mieszkańców otrzymuje roczny rachunek w wysokości około 400 milionów euro za interwencje, ochronę policyjną, opiekę zdrowotną, podczas gdy koszt samej przemocy domowej na całym obszarze Rady Europy wynosi co najmniej 33 miliardy euro¹¹.

¹¹ Źródło: CDEG (2006) 3, *op. cit.*, s. 10–12.

Wytyczne

Parlamentarzyści mogą odegrać aktywną i naprawdę istotną rolę w zwalczaniu przemocy wobec kobiet przez: propagowanie działań prewencyjnych, udzielanie pomocy ofiarom lub osobom ocalałym, kształtowanie świadomości społeczeństwa na temat tego zamachu na ludzką godność, kryminalizację aktów przemocy domowej. Determinacja polityczna jest sprawą zasadniczą, jeżeli chcemy powstrzymać przemoc domową i zmienić mentalność ludzi.

Możliwe działania

Zajęcie jasnego, zdecydowanego stanowiska w sprawie przemocy domowej wobec kobiet

- ▶ Umieszczenie kwestii powstrzymania przemocy domowej w porządku dziennym prac parlamentu.
- ▶ Zorganizowanie publicznych i parlamentarnych debat, mających podkreślić wagę problemu, oraz przesłuchań parlamentarnych poświęconych przeglądowi aktów prawnych i innych stosownych środków oraz ocenie ich skuteczności.
- ▶ Publiczne zajęcie stanowiska politycznego przeciwko przemocy domowej, np. poprzez przyjęcie uroczystej deklaracji, w której parlament potwierdzi swą zdecydowaną wolę wyeliminowania takiej przemocy, lub deklaracji podpisanej przez indywidualnych parlamentarzystów, którzy sami zobowiążą się do przeciwdziałania przemocy domowej.

Popieranie prac legislacyjnych i działań normatywnych

Co mogą uczynić parlamenty i parlamentarzyści?

Ratyfikacja międzynarodowych instrumentów prawnych

Parlamenty mogą prosić rządy o informowanie o swych planach ratyfikowania i wprowadzenia w życie międzynarodowych instrumentów prawnych. Jeżeli ratyfikacja wymaga aprobaty parlamentu, może on nakłonić rząd, aby w tym celu przesłał mu stosowne teksty dokumentów, przyspieszając w ten sposób ratyfikację i zapewniając ich szybkie wejście w życie.

Harmonizacja prawa krajowego i międzynarodowego

Parlamenty mogą zapewnić, by rządy zgłaszały projekty aktów prawnych zgodne z porozumieniami międzynarodowymi. Parlamentarzyści powinni również wykorzystać swe konstytucyjne prawo inicjatywy poselskiej i sami powinni przedkładać projekty ustaw parlamentowi. Doprowadzi to do:

- ▶ uchwalenia ustaw, środków budżetowych i planów narodowych kładących kres przemocy domowej wobec kobiet — działania takie powinny obejmować:
  - kryminalizację i penalizację gwałtu w małżeństwie, w taki sam sposób jak gwałtu poza małżeństwem, i zakazanie agresywnym małżonkom wstępu do domu (jeżeli nie zostało to przewidziane już wcześniej),
  - otwarcie schronisk dla ofiar przemocy domowej i dla ich dzieci,
  - szkolenie odpowiedniego personelu (pracowników służby zdrowia, policji, sądów, opieki społecznej i szkolnictwa itp.),
  - tworzenie ośrodków terapeutycznych dla sprawców przemocy domowej,
  - zgromadzenie danych statystycznych w rozbiciu na płeć, według rodzaju przemocy oraz związku pomiędzy sprawcą a ofiarą;
- ▶ złożenia propozycji podjęcia skutecznych działań na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet w drodze ustaw i narodowych planów działania, na podstawie Zalecenia Rec(2002)5 Komitetu Ministrów, wraz z okresową oceną zastosowanych środków;

- ▶ powołania specjalnych wielopartyjnych komisji parlamentarnych ds. przemocy domowej, które by zgłaszały nowe inicjatywy i kontrolowały ich realizację.

Wspieranie przygotowania narodowych planów działania

Parlamentarzyści reprezentują naród, sami są produktem społeczeństwa obywatelskiego i zajmują dobrą pozycję, by móc wspierać interesy swych wyborców. Pozostając w stałym kontakcie z wyborcami, mają pełną świadomość ich problemów. Mogą odegrać pożyteczną rolę w opracowywaniu planów działania zapewniających respektowanie narodowych i międzynarodowych zobowiązań prawnych — a ich zaangażowanie czyni te plany bardziej dostosowanymi do rzeczywistych społecznych potrzeb i trosk. Parlamentarzyści mogą pomóc poprzez:

- ▶ zapewnienie udziału krajowych i lokalnych organizacji pozarządowych, zaangażowanych w walkę z przemocą domową, w dyskusji parlamentarnej nad nowymi ustawami i innymi regulacjami;
- ▶ organizowanie seminariów na temat przemocy domowej z udziałem personelu medycznego i paramedycznego, personelu szkolnego, policjantów, grup społeczno-zawodowych pracujących w szczególności z kobietami oraz przedstawicieli związków zawodowych i organizacji pozarządowych;
- ▶ poświęcenie szczególnej uwagi grupom kobiet najbardziej narażonych na niebezpieczeństwa i skutki przemocy domowej, takich jak imigrantki i kobiety z rodzin imigranckich, kobiety romskie i wywodzące się z innych mniejszości etnicznych, kobiety ciężarne, niepełnosprawne, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej oraz mające problemy z alkoholem i narkotykami.

Pomoc w wykonaniu obowiązku złożenia sprawozdań

Wiele dokumentów międzynarodowych zobowiązuje rządy narodowe do przedkładania okresowych sprawozdań na temat działań podjętych w celu wykonania postanowień w nich zawartych. Parlamentarzyści, jako przedstawiciele narodu, znajdują się w szczególności do-

godnej sytuacji, by móc ocenić pracę władzy wykonawczej, jeżeli chodzi o przygotowanie tych sprawozdań.

Sprawowanie kontroli parlamentarnej

Parlamente sprawują swą funkcję kontrolną m.in. poprzez: badanie sprawozdań rządów na temat ich działalności, kierowanie pytań i interpelacji do ministrów, tworzenie wyspecjalizowanych komisji, organizowanie sesji wyjazdowych w celu skontrolowania działań rządu i zaproponowania środków korygujących.

Co mogą uczynić parlamente i parlamentarzyści?

Mogą oni:

- ▶ wywierać presję na rządy, by te respektowały swe międzynarodowe zobowiązania prawne;
- ▶ kierować pytania pod adresem rządu na temat działań podjętych w celu wprowadzenia w życie ustaw dotyczących przemocy domowej oraz środków przeznaczonych na jej zwalczanie;
- ▶ prowadzić kampanię na rzecz powołania rzecznika parlamentarnego/ombudsmana ds. przemocy wobec kobiet;
- ▶ orędować na rzecz dyskusji w parlamencie w kwestii zagadnień związanych z pracą Zgromadzenia Parlamentarnego na temat przemocy domowej;
- ▶ upewnić się, że nie zaniechano żadnych wysiłków na rzecz rozpropagowania przyjętych ustaw i działań podjętych, by wspomóc ofiary przemocy domowej;
- ▶ wspomóc audyt/ocenę działań rządu na rzecz zwalczania przemocy domowej oraz wspierać niezbędne reformy;
- ▶ włączyć sprawę działań zwalczających przemoc domową do programu wizyt studialnych, mających umożliwić parlamentarzystom uczenie się od siebie nawzajem, wymieniać dobre praktyki i/lub zapewnić pomoc techniczną parlamentom pragnącym uczynić swe ustawy dotyczące przemocy domowej bardziej skutecznymi.

Zdobywanie odpowiednich środków finansowych w parlamencie

Większość budżetów narodowych musi uzyskać aprobatę parlamentu, dzięki czemu ma on znaczący głos w kwestii wykorzystywania pieniędzy publicznych.

Co mogą uczynić parlamenty i parlamentarzyści?

Mogą oni:

- ▶ zapewnić, by poważne kwoty zostały wydatkowane na zwalczanie przemocy domowej (parlamenty zazwyczaj mogą obstawać przy zmianach w narodowych budżetach, w ramach przyjętych limitów ogólnych, i mogą w ten sposób zapewnić odpowiednie finansowanie w omawianym zakresie);
- ▶ ustanowić fundusz odszkodowań dla ofiar, zasilany z grzywien płaconych przez sprawców przemocy domowej;
- ▶ zachęcać rządy do dobrowolnego finansowania międzynarodowych programów współpracy, mających na celu powstrzymanie przemocy domowej wobec kobiet (wydatki na ten cel powinny zostać w sposób formalny przewidziane w budżetach narodowych);
- ▶ zachęcić rządy do finansowania specjalnych projektów narodowych i europejskich na szczeblu międzyrządowym, parlamentarnym, lokalnym i regionalnym.

Wykorzystywanie mandatu parlamentarnego do wsparcia walki z przemocą domową na wszystkich szczeblach działania oraz przedstawicielstwa

Parlamentarzyści są przede wszystkim wybranymi przedstawicielami lokalnego elektoratu. Bronią interesów swych współobywateli, a ochrona praw człowieka jest jednym z takich interesów. Jako parlamentarzyści i członkowie partii politycznych, dzięki posiadanym wpływom, mają możliwość inicjowania zmian. Często sprawują oni też pewne funkcje w swojej społeczności. Ich kontakty z miejscowym biznesem, podmiotami działającymi w sferze społecznej i kulturalnej sprawiają, iż pozostają oni w bliskiej styczności ze społeczeństwem i codziennymi problemami ludzi — nawet z ich prywatnymi problemami.

Co parlamentarzyści mogą uczynić?

Mogą oni:

- ▶ zaproponować działania na rzecz nagłośnienia problemu przemocy wobec kobiet, ukazując ludziom, że stanowi ona zamach na godność ludzką w państwach członkowskich Rady Europy, oraz zachęcać wszystkich obywateli do działania na rzecz jej powstrzymania;
- ▶ inicjować i wspierać realizację lokalnych projektów zwalczania przemocy oraz gromadzić fundusze na ten cel, po uprzednim zapoznaniu się z lokalnymi potrzebami i interesami oraz rodzajem najodpowiedniejszego dla nich projektu, włączając się w realizację tych projektów — w tym zakresie parlamentarzyści mogą okazać się szczególnie przydatni;
- ▶ pomóc w zapewnieniu wsparcia parlamentu dla projektów zwalczania przemocy, zainicjowanych przez organizacje pozarządowe oraz władze lokalne i regionalne;
- ▶ propagować dialog z władzami lokalnymi, zachęcać je do walki z przemocą domową, i przekonywać decydentów i dysponentów funduszy do wsparcia ich wysiłków;
- ▶ przypominać mediom, że prezentowanie stereotypowego obrazu kobiet może prowadzić do zbanalizowania problemu przemocy domowej;
- ▶ zapewnić, by ich własna partia działała na rzecz powstrzymania przemocy domowej i promowała prawa człowieka jako absolutny priorytet w swych deklaracjach politycznych i innych wytycznych.

Pytania i odpowiedzi

Chciałbyś uczynić coś w sprawie przemocy domowej, ale twoich współpracowników trudno jest do tego przekonać? Poniżej przytaczamy niektóre najczęściej zgłaszane zastrzeżenia oraz kilka kontrargumentów.

„Proponowane przez siebie środki zwalczania przemocy są zbyt kosztowne.”

Z całą pewnością zapewnienie ochrony i wsparcia społecznego dla ofiar przemocy domowej wiele kosztuje, ale skutki finansowe przemocy — m.in. koszty prawne, opieka medyczna, absencja w pracy, zapewnienie schronienia, pomoc prawna i psychologiczna dla ofiar — są jeszcze większe.

Pieniądze wydatkowane na zapobieganie przemocy domowej redukują jej skutki finansowe i otwierają drogę ku osiągnięciu równości płci.

„Czy przemoc domowa rzeczywiście występuje w każdym europejskim kraju? Czy naprawdę jest ona ograniczona do pewnych grup społecznych lub mniejszości etnicznych?”

Przemoc domowa wobec kobiet stanowi problem we wszystkich państwach członkowskich Rady Europy i jest zamachem na godność człowieka. Nie jest ona charakterystyczna jedynie dla pewnych krajów, grup wiekowych czy społeczności, lecz występuje we wszystkich typach relacji rodzinnych i w każdym środowisku społecznym.

¹² Dokument 10934 (19 maja 2006 r.): „Parliaments united in combating domestic violence against women”, Parliamentary Assembly of the Council of Europe, pani Cliveti.

Zgromadzenie odrzuca wszelkie próby łączenia przemocy domowej z konkretną kulturą czy religią, ponieważ może to doprowadzić do sytuacji, w której państwa będą się uchylać od obowiązku eliminowania takiej przemocy we wszystkich jej przejawach¹². Statystyki nie wskazują na to, by przemoc domowa była bardziej rozpowszechniona w środowiskach imigranckich. Jednak imigrantki, ofiary przemocy domowej stają wobec dodatkowych problemów, wynikających z barier językowych, nacisku rodziny, a czasami z faktu, że ich status prawny czyni je całkowicie zależnymi od mężów, do których przyjechały. Dlatego należy koniecznie wprowadzić środki, które zapewnią, że imigrantki będące ofiarami przemocy domowej będą mogły korzystać z praw i ochrony przysługujących w danym kraju.

„Dlaczego nigdy nie mówi się nic o przemocy wobec mężczyzn, z przemocą domową włącznie?”

Rada Europy nie przeczy, że mężczyźni również mogą stać się przedmiotem przemocy psychicznej lub fizycznej stosowanej przez partnerów lub rodziny (patrz: memorandum wyjaśniające do Zalecenia Rec(2002)5 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie ochrony kobiet przed przemocą). Jednocześnie, badania przeprowadzone w niektórych państwach członkowskich nad męskimi ofiarami przemocy ze strony kobiet pokazują, że przemoc kobiet wobec mężczyzn pozostaje na razie zjawiskiem rzadkim.

Co więcej szczególne cechy oraz okoliczności przemocy wobec kobiet i dziewcząt — w porównaniu z innymi rodzajami przemocy — uzasadniają podjęte wobec niej działania. Przemoc wobec kobiet odzwierciedla bowiem powszechną dominację jednej płci nad drugą. Ponadto społeczeństwo wykazuje większą tolerancję wobec tego zjawiska. Często również przemoc wobec dziewcząt wynika z tradycji kulturowych lub religijnych¹³.

¹³ Zalecenie Rec(2002)5 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie ochrony kobiet przed przemocą, przyjęte w dn. 30 kwietnia 2002 r., memorandum wyjaśniające, ustęp 24.

Stąd Deklaracja na rzecz Eliminacji Przemocy wobec Kobiet, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 20 grudnia 1993 r., stanowi wyraźnie, że „przemoc wobec kobiet jest przejawem historycznie nierównoprawnych stosunków pomiędzy mężczyznami i kobietami, które doprowadziły do dominacji i dyskryminowania kobiet przez mężczyzn i zapobiegły pełnemu awansowi kobiet”, oraz że „przemoc wobec kobiet jest jednym z głównych mechanizmów społecznych, za sprawą których pozycja kobiet stała się podrzędna w stosunku do pozycji mężczyzn.” Oprócz tego, jak stwierdza Yakin Ertürk, specjalna sprawozdawczyni ds. przemocy wobec kobiet, w swoim sprawozdaniu dla Rady Społeczno-Gospodarczej ONZ, „To powszechne zjawisko jest [głęboko] zakorzenione w patriarchalnym dziedzictwie, którego istota sprowadza się do tego, że grupa społeczna pozostaje zainteresowana utrzymaniem i kontrolowaniem społecznie akceptowanych sposobów reprodukcji gatunku. W tym kontekście, jako specjalny zinstytucjonalizowany mechanizm, władza mężczyzn jest wykorzystywana do kontroli możliwości rozrodczych i seksualności kobiet. [...] Ta naczelna zasada patriarchalnej hierarchii płci jest wspólna dla wielu kultur, w których przemoc lub groźba jej użycia jest stosowana jako legalny mechanizm wymuszania i podtrzymywania tego systemu dominacji”.

Są to niektóre z powodów, które kazały Radzie Europy skoncentrować swą kampanię na przemocy stosowanej wobec kobiet.

Źródło: Rada Społeczno-Gospodarcza ONZ, dokument E/CN.4/2004/66, Integracja praw ludzkich kobiet a perspektywa płci: przemoc wobec kobiet — ku skutecznemu wdrożeniu norm międzynarodowych zwalczających przemoc wobec kobiet, 26 grudnia 2003 r.

„Nie mogę »sprzedać« przemocy domowej — prasa i moi wyborcy nie są tym zainteresowani.”

Przez potępienie przemocy domowej promujemy prawa człowieka i jego godność osobistą. Jest to coś, co wywiera wpływ na codzienne życie wyborców, a parlamentarzyści mają szansę przerwania milczenia, podjęcia pracy nad tym zagadnieniem — zmiany codziennego życia swoich wyborców.

Potępiając przemoc domową, walczymy o równość płci i występujemy przeciwko kulturze patriarchalnej, zamykającej ludzi w związku, w którym mężczyźni mają władzę nad kobietami i kontrolują ich życie.

Wyeliminowanie przemocy domowej stanowi poważne wyzwanie społeczne — a mężczyźni, kobiety i cała społeczność skorzysta, jeżeli temu wyzwaniu sprostatmy.

Codziennie media donoszą o tragediach domowych, co pokazuje jak niewiele władze mogą zrobić, by ochronić niektórych członków społeczeństwa. Zwalczając przemoc domową, parlamentarzyści pokazują mediom, że nie mają zamiaru siedzieć bezczynnie i tolerować sytuacji nie do zaakceptowania w państwie prawa.

„Mimo wszystko, nie można wyrzucić agresywnego męża z jego własnego domu — to jego własność i ma do niej prawo!”

Artykuł 1 Protokołu Nr 1 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowi, że: „nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego”.

Kiedy przemoc domowa naraża osobę na ryzyko, policja powinna mieć prawo natychmiast usunąć winowajcę z domu, niezależnie od tego, kto jest jego właścicielem i od sprzeciwu pozostałych mieszkańców.

Zalecenie Rec(2002)5 przewiduje zakazanie przez sąd sprawcom zbliżania się do miejsca zamieszkania ofiary i/lub innych miejsc (w przeszłości, to ofiara musiała opuścić dom). Niektóre państwa członkowskie Rady Europy już mają przepisy tego rodzaju, chroniące ofiary i oszczędzające im dodatkowego koszmaru, polegającego na konieczności opuszczenia swych domów. W Austrii, na przykład, usunięcie przez policję stanowi środek administracyjny, który musi następnie zostać zatwierdzony przez sąd.

Dobre praktyki — kilka przykładów konkretnych inicjatyw parlamentarnych

Przemoc domowa — okoliczność obciążająca

Francja: Ustawa nr 2006-399 z dnia 4 kwietnia 2006 r., wprowadzająca surowsze środki zapobiegania i karania aktów przemocy dokonywanych przez współmałżonków/partnerów lub wobec nieletnich

Ustawa wprowadza surowsze kary za akty przemocy, jakich dopuszczają się byli lub obecni mężowie/partnerzy.

Hiszpania: Ustawa organiczna 1/2004 w sprawie środków zapewniających kobietom wszechstronną ochronę przed przemocą

Akt przemocy, jakiej dopuszcza się małżonek/partner stanowi okoliczność obciążającą i pociąga za sobą surowszą karę. Na przykład, zgodnie z art. 147 Kodeksu karnego, normalną karą za napaść i zadanie ran jest pozbawienie wolności na 6 miesięcy do 3 lat, lecz kara ta wzrasta do 2–5 lat, jeżeli winowajca jest małżonkiem/partnerem.

Cypr: Ustawa o przemocy „w rodzinie”

W myśl ustawy akt przemocy popełniony w rodzinie stanowi przestępstwo kwalifikowane, zagrożone wyższą karą niżeli inne formy przemocy uwzględnione w Kodeksie karnym.

Schroniska i pomieszczenia dla ofiar przemocy domowej

Legislacja w sprawie umów mieszkaniowych/wynajmu

Wielka Brytania: Ustawa mieszkaniowa z roku 1966, Ustawa w sprawie bezdomności (pierwszeństwo w uzyskaniu zakwaterowania) (Anglia) z roku 2002 wraz z Kodeksem postępowania

Zgodnie z art. 6 powyższej ustawy z 2002 r. pierwszeństwo mają osoby, które stały się „bezbronne, ponieważ nie mieszkają już w swoim dotychczasowym miejscu pobytu, a to z powodu przemocy ze strony innej osoby lub groźby przemocy ze strony innej osoby, która to groźba wygląda na prawdopodobną.”

Kodeks stanowi, że przy stosowaniu prawa i ocenie zagrożenia istniejącego w konkretnej sytuacji, władze lokalne nie powinny szukać powodu użycia przemocy ani kontaktować się ze sprawcą. Zwraca także uwagę na fakt, że skutki przemocy domowej mogą kumulować się, i że powtarzające się przypadki przemocy mogą osłabić pewność siebie ofiary i w ten sposób uczynić ją bardziej bezbronną.

Kanada: Poprawka do art. 174 Kodeksu cywilnego prowincji Quebec
W przypadkach przemocy domowej lub napaści seksualnej, zagrażającej bezpieczeństwu ofiary bądź jej dzieci może zostać zastosowany art. 174.1 Kodeksu cywilnego prowincji Quebec, który pozwala na anulowanie umowy najmu. Właściciel musi otrzymać trzymiesięczne wypowiedzenie z załączonym do niego podpisanym oświadczeniem urzędnika służby cywilnej lub przedstawiciela wyznaczonego przez ministra sprawiedliwości, potwierdzającym istnienie zagrożenia. Osoba podpisująca musi najpierw zobaczyć urzędowe oświadczenie ofiary, wyszczególniające niebezpieczeństwo, na jakie jest narażona. Do dokumentów należy dodać załączniki w postaci oświadczeń osób znających sytuację ofiary.

Francja: Okólnik Ministerstwa Mieszkalnictwa i Ministerstwa do Spraw Kobiet

Okólnik ten nakazuje szefom wydziałów, by przy opracowywaniu planów działania ich wydziałów w odniesieniu do osób [społecznie] upośledzonych dawali pierwszeństwo potrzebom kobiet będących w skrajnej rozpaczy, włączając w to kobiety będące głową rodziny oraz ofiary przemocy domowej posiadające dzieci.

Schroniska dla kobiet i dzieci

Turcja: Ustawa o miastach

Artykuł 14 Ustawy o miastach (Ustawa nr 5272), która weszła w życie z dniem 24 grudnia 2004 r., wymaga, by w większych miastach, których liczba mieszkańców przekracza 50 000, utworzono schroniska dla kobiet i dzieci. Generalny Zarząd ds. Statusu Kobiet przygotowuje dla władz lokalnych standardowy wzór świadczenia usług dla kobiet, jak tego wymaga ustawa. Wzór ten został już rozesłany do władz samorządowych miast i rządów prowincjonalnych. Ustalono i wysłano do większych miast wykaz standardów, jakim te schroniska mają odpowiadać.

Usuwanie agresywnych małżonków

Austria: Ustawa federalna z dnia 1 maja 1997 r. o ochronie przed przemocą w rodzinie, wraz z poprawką z 2003 r. (weszła w życie z dniem 1 stycznia 2004 r.)

Ustawa ta zezwala policji na usunięcie każdej osoby stanowiącej zagrożenie dla współmieszkańców, niezależnie od relacji z nimi lub jego praw jako właściciela domu, na okres dziesięciu dni, który to okres, na wniosek ofiary, może zostać przedłużony.

Poprawka z 2003 r. rozciąga tę ochronę na każdą osobę, która mieszka lub mieszkała z potencjalnie agresywną osobą w rodzinie lub w związku o charakterze rodzinnym. Policja posiada wyłączne kompetencje do stosowania tych środków, żadne działania ze strony ofiary nie są konieczne. Dana agresywna osoba ma zakaz wstępu zarówno do domu, jak również wszelkich miejsc, w których bywa ofiara (miejsce pracy, szkoła itp.), wyszczególnionych w „Potrzebach ofiary w zakresie zapewnienia jej skutecznej ochrony”.

Od policji wymaga się nawet, by uzyskała zakaz sądowy w odniesieniu do aresztowanych sprawców przemocy, jako że zawsze mogą oni zostać [z aresztu] zwolnieni. W przypadku uchylecia zakazu, ofiara musi zostać natychmiast o tym powiadomiona.

W ciągu 24 godzin policja odwiedza i przesłuchuje ofiarę przemocy, a następnie przekazuje sprawę odpowiedniemu prowincjonalnemu ośrodkowi, który kontaktuje się z ofiarą, udziela jej darmowej porady — jak zabezpieczyć jej prawa, a także zapewnia darmową pomoc w trakcie postępowania przed sądem.

Policja — pierwsza deska ratunku w przypadkach przemocy domowej

Większość ofiar przemocy domowej zwraca się o pomoc w pierwszym rzędzie do policji, lecz ta nie zawsze wykazuje się gorliwością w rozpatrywaniu ich skarg. W niektórych krajach pewne formy przemocy wobec kobiet tradycyjnie traktowane są jako sprawy prywatne. W rezultacie, ofiary nie uzyskują sprawiedliwości i są zniechęcane do zgłaszania przestępstw. Badania wykazują, że, w istocie, zaledwie 2–20% kobiet-ofiar składa skargę lub czyni to jedynie w powtarzających się przypadkach przemocy.

Kobiety, ofiary przemocy domowej powinny móc liczyć na pełne współczucie wysłuchanie ich na miejscowym komisariacie policji oraz na to, że policja odniesie się do nich z szacunkiem, zaoferuje pomoc i wyjaśni procedury. Muszą być również pewne, że wobec sprawcy zostaną podjęte odpowiednie działania. Policjanci, których zachowanie pozostaje nie do pogodzenia z poszanowaniem praw człowieka powinni być ścigani i karani. Za wzór może służyć sposób podejścia do ofiar gwałtu w Wielkiej Brytanii lub działalność komórki ds. przemocy w rodzinie w komendzie policji w Strasburgu (jedyna taka jednostka we Francji) czy też „wyspecjalizowanych funkcjonariuszy” działających w komisariatach policji w Paryżu.

W Austrii w wielu krajach związkowych policja ma prawo lub nawet obowiązek przekazywania danych osobowych ofiar do specjalnego ośrodka pomocy (zwanego zazwyczaj centrum interwencyjnym), informowania go o wydanych zakazach sądowych, a w szczególności o wszystkich przypadkach przemocy domowej, w których interweniowała.

W Danii kształcenie policjantów obejmuje zagadnienia przemocy wobec kobiet.

W Niemczech wiele szkół kształcących pracowników socjalnych zajmuje się kwestią przemocy domowej w sposób dogłębny. Niektóre kraje związkowe przygotowały specjalne szkolenia dla policji i oddelegowały wykwalifikowanych pomocników do jednostek policji; rząd opracował również interaktywne płyty CD-ROM do instruowania policji i personelu szpitali.

Źródło: Dokument 10934 (19 maja 2006 r.): „Parliaments united in combating domestic violence against women”, sprawozdawca: pani Cliveti (Rumunia, Grupa Socjalistyczna).

Zapewnienie niezbędnych warunków bytowych ofiarom przemocy domowej

Środki budżetowe przeznaczane dla ofiar przemocy domowej

Wielka Brytania: Ustawa z 2004 r. o przemocy domowej (*Domestic Violence, Crime and Victims Act*)

- ▶ Organ władzy odpowiedzialny za przyznanie zadośćuczynienia za szkody może nakazać wypłacenie odszkodowania ofiarom przez osoby winne przestępstwa przemocy domowej.
- ▶ Sprawcy poważnych przestępstw i recydywiści podlegają dodatkowej karze grzywny. Grzywny te zasilają specjalny fundusz pomocy ofiarom.

Przemoc domowa a prawo imigracyjne

Austria: Przepisy ograniczające liczbę pozwoleń na pracę wydawanych cudzoziemcom

Zgodnie z tymi przepisami ustawowy limit pozwoleń na pracę wydawanych cudzoziemcom może zostać w niektórych przypadkach przekroczony, włączając w to osoby doznające przemocy domowej. Przepis ten został włączony do regulacji z 1977 r. (*Bundesgesetzblatt II*, nr 256).

Przepis ten miał na celu zapewnienie imigrantkom narażonym na przemoc domową możliwości zarobienia na życie, lecz w praktyce

okazał się nadmiernie restrykcyjnym. Został więc w 2003 r. uzupełniony (*Bundesgesetzblatt II*, nr 249). Obecnie, aby móc uzyskać zezwolenie na pracę, wystarczy posiadać następujące dokumenty: raport policyjny o agresywnym małżonku (poprzednio wymagany był prawomocny wyrok skazujący), rozwód orzeczony pod działaniem obcego prawa (poprzednio wymagane było orzeczenie rozwodu z winy małżonka wydane przez sąd austriacki), raport lub potwierdzenie domniemanej przemocy domowej przez kompetentne osoby lub instytucje, na przykład lekarzy, szpitale, ośrodki pomocy, schroniska dla maltretowanych żon, biura pomocy dla młodzieży.

Przemoc domowa a prawo pracy

Hiszpania: Regulacje w sprawie osób należących do służby cywilnej będących ofiarami przemocy z powodu płci. Plan Concilia został podpisany przez rząd hiszpański w grudniu 2005 r. Obejmuje on 500.000 funkcjonariuszy służby cywilnej w kraju, dając im:

- ▶ prawo ubiegania się o przeniesienie do innej jednostki lub miejscowości Urzędniczki służby cywilnej, będące ofiarami przemocy z powodu płci i zmuszone do odejścia z pracy, mogą ubiegać się o zatrudnienie w innej jednostce lub miejscowości.
- ▶ prawo do specjalnego urlopu bez konieczności uprzedniego przepracowania określonego minimalnego okresu
Plan Concilia zapewnia osobie należącej do służby cywilnej prawo do specjalnego urlopu w celu zapewnienia skutecznej obrony, nie stawiając warunku uprzedniego przepracowania określonego minimalnego okresu lub posiadania stałego etatu. Przez pierwsze dwa miesiące tego urlopu otrzymuje ona pełną pensję.

Wybrana bibliografia prac Rady Europy na temat zwalczania przemocy wobec kobiet

Działalność międzyrządowa

Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence.

Implementation of and follow-up to Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence (EG-S-MV (2004) Rap Fin rev), Directorate General of Human Rights, Strasbourg 2005.

Combating violence against women: stocktaking study on measures and actions taken in Council of Europe member states (CDEG (2006) 3), Professor Dr Carol Hagemann-White, University of Osnabrück, Germany, Directorate General of Human Rights, Strasbourg 2006.

Blueprint of the Council of Europe Campaign to combat violence against women, including domestic violence, CM (2006) 93, adopted by the Committee of Ministers on 21 June 2006.

VIP Guide, Vision, innovation and professionalism in policing violence against women and children, Council of Europe, Police and Human Rights 1997-2000, Programme by Professor Liz Kelly.

Dokumenty Zgromadzenia Parlamentarnego

Resolution 1512 (2006) on parliaments united in combating domestic violence against women, adopted by the Parliamentary Assembly on 28 June 2006.

Recommendation 1759 (2006) on parliaments united in combating domestic violence against women, adopted by the Parliamentary Assembly on 28 June 2006.

Document 10934 (19 May 2006) on parliaments united in combating domestic violence against women, rapporteur: Ms Cliveti (Romania, Socialist Group).

Recommendation 1681 (2004) on the campaign to combat domestic violence against women in Europe.

Document 10273 (16 September 2004) on the campaign to combat domestic violence against women in Europe, rapporteur: Mr Branger (France, Group of the European Peoples Party).